

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

- ŠVIETIMO KOMISIJA – **Petras Maksimavičius** 3
 LIEPOS KARŠTYMETIS – **Rytis Motiejūnas** 5

KULTŪROS BARUOSE

- GIEDAME LIETUVOS VALSTYBĖS HIMNĄ – „TAUTIŠKĄ GIESMĘ“ 7
 IR VĖL SUSKAMBO DAINOS „DAINORĖLIO“ KONKURSE – **Asta Pečiulienė** 10
 „MELPOMENĖS DRUGELIAI“ 2021 – **Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė** 13
 UNIKALUS MOMENTAS PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMUOSE – **Jurgita Stankauskaitė** 19

JUBILIEJAI

- XXX KLOJIMO TEATRŲ FESTIVALIS – **Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė** 16

TIKĖJIMAS

- ATLAIDAI PAL. JURGIO MATULAIČIO KOPLYČIOJE VIDUGIRIUOSE – **Jurgita Stankauskaitė** 21

ŽMONĖS

- SAUGUMO PINKLĖSE – **Vytautas Pečiulis** 22

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

- EGLINĖ. KAS TAI? – **Agnė ir Audrius Jankauskai** 25

SKELBIMAI

SVEIKA GYVENSENĄ

- PUNSKO VALSČIAUS SOCIALINIŲ PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS 26

Viršeliuose:

Giedant „Tautišką giesmę“ Punske (Virginijos Karčiauskienės nuotr.) ir Seinuose (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
 ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
 www.e-ausra.pl
 ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
 16-500 Sejny,
 ul. Wileńska 9
 tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
 Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
 Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
 Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
 Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-07-22

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
 nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
 sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
 Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
 SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
 Spraw Wewnętrznych
 i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
 gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
 ir televizijos

rėmimo fondas
 (gauta parama per
 projekto įgyven-
 dinimo laikotarpį
 – 8000 eurų).

SPAUDOS,
 RADIO IR
 TELEVIJOS
 RĖMIMO
 FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Vasara – tai atgaiva nuo visus metus trukusio namų arešto. Žiemą, kai užpustyta, keliai sunkiai pravažiuojami ir slidūs, rytai ir vakarai tamsūs, o kasdien rytą turi būti prisijungęs (online), ne taip sunku išverti karantino ribojimus. Tačiau atėjus vasarai ir atostogoms tikrai tie pandeminių suvaržymai vargina. Vien faktas, kad 30 laipsnių karštyje reikia dėvėti veido kaukes, pabosta. Šiuo metu tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje kalbama apie rudenį atkeliausiančią ketvirtąją koronaviruso bangą ir apie tai, kad vis dar nepavyko 70 proc. populiacijos paskiepyti. Pasirodo, skiepijusių (antivakserių) skaičius ne toks jau mažas. Kaip pasiekti norimą vakcinuotųjų skaičiaus ribą, kuri laikoma saugia – užkertančia viruso plitimą, pasigirsta daugybė idėjų, pradedant prievarta (negalės dirbti, tai pasiskiepyti), baigiant įvairiais skatinamaisiais metodais, kaip antai galimybe naudotis laisve tik paskiepytiesiems. Man nekilo abejonių dėl skiepijimosi, mat tikiu mokslo pasiekimais labiau nei sąmokslo teorijomis. O kita – bendruomeniškumas: jei sakoma, kad visi galėsime sugrįžti į normalų gyvenimą, tai dėl to sugrįžimo verta. Žinoma, nesigailiu, nes bent laisvai šią vasarą galiu po Lietuvą važinėti be baimės, kad pasieniečiai sučiups.

Iš tikrųjų ši vasara itin smagi. Nors gal ir vargina karščiai, bet smagi tuo, kad galime kvėpuoti pilna krūtine – žmonės susitinka, bendrauja, išskylauja, juokiasi, džiaugiasi, lanko vieni kitus, eina į kultūrinius renginius, bažnyčią ir panašiai. Pasirodo, normalumas gali džiuginti. Mes jau buvome tai pamiršę. Sako, visados taip būna, kad įvertini, ką turėjai, tik tai praradęs. Tikrai nenorėčiau rudenį vėl sugrįžti į eilinio karantino kalėjimą...

Gražios Jums vasaros!

Švietimo komisija

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Pagalvojau, kad šiandien gali būti įdomu prisiminti beveik prieš 40 metų prie Lietuvos visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) veikusios Švietimo komisijos darbus. Juolab kad lietuvių švietimo reikalai mūsų visuomenei visuomet buvo svarbūs. Jie svarbūs ir šiandien, nes kai vienas problemą šiaip ne taip pavyksta išspręsti, greit iškyla kitų. Amžini klausimai buvo ir bus vadovėlių lietuviškoms mokykloms leidyba, mokyklų finansavimas ar aprūpinimas mokymo priemonėmis. Taip pat mokyklų tinklas metams bėgant kito. Ne visuomet palanki savivaldybių politika, nepakankamas finansavimas ir mokinių skaičiaus mažėjimas privedė prie to, kad dalis mokyklų jau išnyko, kitose nebeliko lietuviškų klasių. Todėl visuomet svarbu buvo reikiamu metu reaguoti ir planuoti, kaip tas lietuvių švietimas galėtų atrodyti po penkerių ar dešimties metų. Ne viską pavyko ir pavyksta greit išspręsti, tačiau ne kartą lietuvių tautinę mažumą gyrė ne tik kitų Lenkijos tautinių mažumų atstovai, bet ir Lenkijos mokslininkai, politikos apžvalgininkai – už begalinį užsispyrimą ir kovą dėl kiek įmanoma kokybiškesnio švietimo gimtąja kalba sistemos išsaugojimo. Juk „Žiburio“ mokyklos Seinuose įkūrimas nebuvo tik kelių žmonių nepamatuotų ambicijų reikalas, o siekis lietuvišką mokyklą kurti Suvalkuose – tik noras sukurti dar kelias naujas darbo vietas. Ne. Žiūrint iš kelių praėjusių dešimtmečių perspektyvos, rūpinimasis lietuvių švietimo reikalais buvo susijęs su esminiu klausimu – ar ir kaip ilgai dar išliks lietuvių bendruomenė šiame

krašte. Šiandien nei viena mūsų mokykla nedirba tik „sau“. Kiekviena veikia skirtingomis sąlygomis ir todėl daro skirtingą įtaką vietos visuomenei – lenkams ir lietuviams. Todėl lietuvių bendruomenė ir išlieka stipresnė bei atsparesnė įvairiems išorės poveikiams.

Tą patį matė ir suprato prieš 40 metų LVKD įkurta Švietimo komisija. LVKD/LLD archyve suradau jos bylą, kuri pradėta komplektuoti 1984 m. lapkričio 24 d. Šiandien smagu vartyti pageltusius popierius: posėdžių protokolus, reglamentus, susitikimų atmintines. Šioje komisijoje visuomeniniais pagrindais dirbo dabartinių švietimo ir organizacijų lyderių mokytojai, kiti visuomenininkai. Šiuose dokumentuose, pavyzdžiui, randame informaciją, kaip buvo kovojama dėl lietuviškų klasių įkūrimo Krasnagrūdoje ir Krasnave. Tai buvęs istorinis ir strateginis žingsnis priartinant lietuvių švietimą prie Seinų. Kuo visa tai baigėsi, kai prasidėjo gimnazijų Lenkijoje steigimas, jau žinome. Dėl tų 1988 metais priimtų sprendimų ir darbų lietuviškos klasės ir vėliau lietuviška „Žiburio“ mokykla ir įsikūrė Seinuose.

Švietimo komisija daug pastangų dėjo, kaip jos nariai sakydavo – „propagandiniam darbui“. Tai buvo ne kas kita, kaip siekis kuo daugiau lietuvių kilmės vaikų integruoti į lietuvišką mokymą, daryti įtaką jų tėvams, kad pastarieji suprastų švietimo gimtąja kalba svarbą. Komisijos nariai kruopščiai planavo darbus. Organizavo mokiniams konkursus, žiemos atostogas būsimiems licėjaus absolventams, stengėsi į šį darbą įtraukti kuo daugiau mokytojų. Kaip

2003 m. mokytojų konferencija

šiandien, taip ir anuo metu buvo manoma, kad kertinį vaidmenį atliks Punsko tuo metu dar Antano Sniečkaus vardu pavadintas licėjus. Todėl šis licėjus ir buvo ypatingai saugomas. Ar mūsų mokytojai klydo? Neklydo. Viskas su kaupu pasiteisino.

Švietimo komisija organizavo mokytojų konferencijas, kurių metu ne tik svarstė bendrus švietimo klausimus, bet ir rūpinosi mokymo kokybe, džiaugėsi, kad braškant „geležinei uždangai“ vis daugiau mūsų krašto mokytojų galės vykti į Vilnių tobulinti pedagoginius įgūdžius ir lietuvių kalbą. Manė, kad į tokius kursus reikėtų siųsti ne tik mokytojus, bet ir Punsko savivaldybės tarnautojus, kitų įstaigų darbuotojus. Taigi švietimą suprato žymiai plačiau. Teisingai manė, kad visapusiškai šviesti gimtąją kalbą reikia ne tik mokinius, bet visą bendruomenę, kadangi tik taip galima ilgainiui planuoti tolesnę jos gyvenimą. Tai buvo sunkūs laikai. Šiandien gal ne iki galo tai

net nesuprasdavome, todėl ir nevartojome kasdieniame gyvenime.

Vis dėlto minėtuose dokumentuose labai trūksta gerų žinių apie gerėjančią lietuvių švietimo padėtį Seinuose ar atokiau nuo Punsko esančiose vietovėse. Tai rodo gal ne tiek ryžto kovoti dėl jų likimo stoką, kiek ypatingai sudėtingą vietos administracijos ir lenkų daugumos nusiteikimą lietuvių atžvilgiu, taip pat labai pažengusį nutautėjimo procesą. Švietimo komisijos ir kituose LVKD dokumentuose tarp eilučių randame taip pat priekaištų kai kuriems lyderiams, kad „neišmokydami savo vaikų lietuviškai kalbėti“ praranda pasitikėjimą eilinių lietuvių akyse ir galbūt todėl lietuvių švietimo klausimai Seinų krašte taip sudėtingai sprendžiami. Taigi Švietimo komisijos darbas negalėjo visur būti sėkmingas, nors net iš labai aplenkusių vietovių pavykdavo jai prisivilioti lietuvius vaikus žiemos atostogoms į Punsko

įvertiname ir suvokiame, kai lietuviškai bendraujame su mūsų gydytojais, inžinieriais, verslininkais, mokslininkais. Anuo metu mūsų bendruomenei labai stigo tiesioginio ryšio su Lietuva. Pasaulis keitėsi, tobulėjo. Prasidėjo technologinė revoliucija, lietuvių žodyną papildė galybė naujų žodžių ir sąvokų. Retai jas išgirdavome, daugelio

licėjaus bendrąbutį ir po kurio laiko paversti juos Punsko licėjaus absolventais.

Kai kuriuos Švietimo komisijos ar LVKD valdybos sprendimus ir inicijuotus darbus galbūt aprašysiu kituose straipsniuose. Tačiau tai nėra lengva, kadangi išsaugoti dokumentai papasakoja tik nedidelę dalį istorijos. Matome ją tik tokią, kokią surašė šių dokumentų sudarytojai. Galimas daiktas, kad LLD archyve nėra visų dokumentų ir nemaža dalis saugoma privačiuose archyvuose. Tačiau dar gyvi šios istorijos dalyviai, kuriuos ir raginčiau savo prisiminimais dalintis, palikti tą informaciją ateities kartoms.

Taigi apie minėtos komisijos įkūrimą (nors gal tai ir nebuvo pirmoji tokio pobūdžio komisija) buvo pranešta 1984 m. lapkričio 24 d. Punske vykstant III lietuvių mokytojų konferencijai. Viešu balsavimu konferencijos dalyviai išrinko šiuos komisijos narius: Rimą Vainą (Varšuva), Danutę Pečiuliene (Ožkiniai), Janiną Aleksaitę (Vaitakėmis), Marytę Aleknavičiūtę (Punskas), Kastulę Jankauskienę (Punskas), Alfonsą Marcinkevičių (Punskas; komisijos pirmininkas), Aldoną Leončikienę (Seinai), Kostą Ramanauską (Krasnavas), Gintautą Marcinkevičių (Suvalkai), Ireną Čėplienę (Punskas; komisijos sekretorė), Vladą Pajaujienę (toliau vietovės nepažymėtos), Ireną Šliaužytę, Genę Muliarcikienę. Galimas daiktas, kad bėgant metams šios komisijos sudėtis keitėsi.

Kitame straipsnyje pacituosiu LVKD Švietimo komisijos veiklos reglamento kai kuriuos punktus. Skaitydami juos suprasite, kodėl tokia komisija buvo įsteigta ir ko siekė. Reglamentas parodo, kokias problemas prieš beveik 40 metų lietuvių švietimo srityje buvo bandoma spręsti ir kas pasikeitė prabėgus beveik pusamžiui.

Liepos karštymetis

RYTIS MOTIEJŪNAS

Gana šaltą žiemą ir vėluojantį pavasarį staiga pakeitė tvanki vasara. Žmonės, gyviai ir gamta leipsta nuo karščio, o meteorologai skaičiuoja dienos karščio rekordus atskirose Lietuvos vietovėse. Gniuždančią tvanką keičia netikėtai stiprios liūtys su žaibais, perkūnijomis, krušomis, viesulais ir panašiomis stichijos staigmenomis. Visi kraipo galvas ir jau nesiginčija – klimatas tikrai keičiasi. Ir ne į gerąją pusę...

XXX

Tokia pat netikėtai karšta Lietuvoje ir politikų vasara. Pagaliau nuo liepos pradžios užbaigtas griežčiausias, daugiau nei pusmetį trukęs Covid-19 epidemijos karantinas. Pajutę laisvę žmonės ėmė drąsiau judėti ne tik šalies viduje. Prasidėjo ir užsienio kelionių bumas. Juk atostogų metas! Tačiau su ta epidemija dar ne viskas aišku. Vieni prognozuoja naują jos bangą, kiti sako, kad rudenį tai tebus kaip sezoninis gripas. Politikai ir medikai iki užkimimo ginčijasi, kas kaltas, jog iki Valstybės dienos (liepos 6 d.) nepavyko paskiepyti 70 % visų gyventojų. Tokio skaičiaus vakcinuotųjų tikėjosi sulaukti Prezidentas, bet skiepijimosi pradžia buvo gana guvi, o vėliau viskas kiek sulėtėjo, ir pilnai vakcinuotų gyventojų dalis niekaip nepasiekia pusės populiacijos.

XXX

Vos pasibaigus karantinui Lietuvą užgriuvo nauja bėda. Visada nuspėjamas Baltarusijos vadovas nutarė mums atkeršyti už sankcijas, gautas dėl civilinio lėktuvo nutupdymo ir

represijų prieš kitaminčius. Kerštas savotiškai bjaurus – ūsuotasis diktatorius nutarė užtvindyti Lietuvą pabėgėliais iš Afrikos ir Azijos. Kadangi Lietuvos ir Baltarusijos siena (apie 680 km) sovietmečiu tebuvo administracinė linija, nubrėžta žemėlapiuose, tai patekti pas mus gana lengva. Čia ne senasis SSRS pasienis, kur nuo senų laikų išliko rimta tvora, vadinama „geležine uždanga“. Planas paprastas ir klastingas – pirma sukelti mums sunkumų, po to pareikalauti nuolaidų arba pasiūlyti pagalbą, mainais į nuolaidas. Beje, taip ir atsitiko – iš Minsko jau pasigirdo pagalbos pasiūlymų, bet „ne už dyką“.

Pabėgėliai iš rytų smelkėsi per mažiausiai apsaugotą rytinę Lietuvos sieną nuo pat 1991 m., įvairiais metais jų būdavo nuo keliasdešimt iki kelių šimtų. Tačiau šiemet vos per porą mėnesių jų pribėgo jau (liepos antrosios pusės duomenys) daugiau kaip 2000.

Nors beveik visi sienos pažeidėjai sakosi nenorintys čia likti, nes vyksta toliau į vakarus, Lietuva pakliuvo į keblią padėtį. Anksčiau juos būdavo galima grąžinti atgal, o dabar baltarusių valdžia atsisako tai daryti. Dar daugiau – paaiškėjo, kad baltarusių „turistinės“ (faktiškai jos visos valstybinės) firmos tiesiog uždariauja, siūlydamos patikliems laimės ieškotojams naują maršrutą į ES, apie kurią svajoja milijonai trečiojo pasaulio gyventojų. Tokie žmonės moka po kelis ar keliolika tūkstančių JAV dolerių (kalbama apie 10–15 tūkst.) vien už galimybę „patekti į Europą“. Plaukti į ES jūra gana pavojinga, o čia atsivėrė galimybė pasiekti ją

sausuma. Perėję Lietuvos valstybinę sieną jie nesislapsto, savanoriškai pasiduoda mūsų pasieniečiams, naiviai tikėdamiesi, kad jiems bus suteiktas politinis prieglobstis ir jie galės vykti pas savo tautiečius į kokią Vokietiją, Angliją ar Skandinaviją, kur jau gyvena gausios atvykėlių kolonijos. Toks atvykėlis dar prieš patekdamas į Lietuvą sudrasko savo asmens dokumentus ir ima pasakoti pasakas, kad gelbstisi nuo karo ar kitokių neramumų. Beje, jau būta ir bandymo kelti riaušes, o tarp atbėgėlių neretai pasitaiko žmonių, puikiai mokančių rusiškai. Kyla visokių negerų minčių...

Baltarusių valdžia elgiasi negarbingai – ji ne tik užsidirba apgaudinėdama naivius ekonominius migrantus (niekam ne paslaptis, kad didžiąjai daugumai jų teks grįžti namo), bet ir sukūrė didžiulį galvos skausmą Lietuvos valdžiai. Kurgi tuos atbėgėlius apgyvendinti? Visos pasienio ir ne pasienio savivaldybės stoja piestu ir nesutinka priimti daugiau nei keliolika ar keliasdešimt žmonių. Štai Dieveniškų gyventojai net piketuoti į sostinę atvažiavo, nes nenori priimti 400 žmonių. Teigiama, kad tada toje apylinkėje atvykėlių būtų beveik tiek pat, kiek ir vietinių!

Žiniasklaida užia nuo visokių pasiūlymų ir patarimų valdžiai. Vieni siūlo statyti didelę tvorą, kiti nori susitarti (dauguma atvykėlių yra iš Sirijos ir Irako) su tų šalių vyriausybėmis. Pasigirsta net siūlymų šaudyti į orą prieš sieną kertančiųjų nosis taip juos atbaidant, o štai vienas politikas net siūlo juos (dauguma jų – musulmonai) maitinti kiauliena.

Ką besakytume, bet keleto tūkstančių pabėgėlių apgyvendinimas ir išlaikymas Lietuvai – didelė finansinė problema. Paleisti juos bėgti toliau link „sočiosios“ Vakarų Europos neleidžia tarptautinės sutartys. Net lenkų pasieniečiai praeitą savaitę atidavė Lietuvai 38 bėglius. Neaišku, ar jie tikrai atbėgo iš Lietuvos teritorijos, bet lietuviai nuolankiai tuos žmones priėmė...

Na, o ką mūsų vyriausybė? Jau atrodė, kad naujoji konservatoriškai liberali dauguma pagaliau pradės atsigauti nuo nepopuliarumo bangos. Juk užsitęsęs karantinas ir nuo jo pavargę žmonės nuritino pernykščius Seimo rinkimų laimėtojus į trečiąją vietą. Deja. Nemokėjimas paprastiems piliečiams išaiškinti savo elgesio motyvų ir nenoras girdėti net menkiausios kritikos skandina šią valdžią. Karantino atveju žmonės kankinti ne tik begaliniais judėjimo ir darbo ribojimais, o dabar ministrė arogantiškai pareiškia, kad vienoje ar kitoje vietovėje pabėgėlių „koncentravimosi stovyklavietės“ (ar nebuvo galima sugalvoti kvailiesnio termino?) vis tiek bus, nes ji taip nusprendė, o tų savivaldybių vadovų ir paprastų gyventojų nuomonės galima ir nepaisyti. Dar juokingiau atrodo URM vadovo raginimas arabų ir kurdų kalbomis, paskelbtas feisbuko (veidaknygės) paskyroje, kad sirai ir irakiečiai nevyktų į Lietuvą. Taip ir įsivaizduoji kokį dykumą ar kalnų gyventoją, reguliariai skaitinėjantį mūsų pareigūnų feisbuko puslapius!

XXX

Birželio pabaigoje mūsų sporto aistruolių laukė didžiulis nusivylimas. Lietuvos krepšininkai šįkart nepateko į olimpiadą, taip nutraukdami visą seriją nuo pat 1992 m. Nepadėjo ir tai, kad atrankos turnyras vyko Kaune. Ką jau padarysi? Dėl šios nesėkmės Lietuvos olimpinė delegacija Tokijuje bus mažiausia per visus tris atkurtosios valstybės dešimtmečius. Sporte nugali stipresnis. Todėl laikina nesėkmė visada gali pavirsti sėkme. Svarbu, kad išliktų valstybė. O didesnių ar mažesnių pergalių kurioje nors sporto šakoje visada bus. Juk kas galėjo prieš kokius 40 metų svajoti, kad mūsų Trispalvė išdidžiai plevėsuos šalia kitų nepriklausomų valstybių vėliavų?

Lietuva ištvėrė ir sunkesnius išbandymus. Būta didžiausių epidemijų, per kraštą perėjo ne viena atėjūnų orda. Ištvėrėme, apsigynėme ir išlikome, nors dažnai pikti kaimynai norėjo, kad mums nepasisektų. Lietuviai kantrūs žmonės, bet ir jų kantrybė turi ribas. Kiek dar žmones gąsdins mūsų *bau-basklaida* virusais ir jų atmainomis, kai tuo pat metu futbolo čempionato finalą stebi sirgalių pilnutėlis stadionas (tuo pat metu pasakojama apie kažkelintos viruso bangos parklupdytą Angliją)? Ar atleis dzūkai, kad šią vasarą jie liks be uogų ir grybų, nes bangu net miškan išeiti? Mat gali susitikti atbėgėlių, klausiančių, kur čia gavus autobusą, pavešiantį iki Vokietijos... Nesijuokite – to būrys atvykėlių klausė vieno sutikto garbaus Lietuvos Seimo nario, atvykusio apžiūrėti valstybinės sienos.

MINTYS TAUTIEČIAMS

Kur kalvos, miškeliai,
Keliai ar keleliai,
Auginantys duoną laukai, –
Ten dzūkai nuo seno
Darbuojas, gyvena
Ir Lietuvą myli labai!

Padėk, Dieve, Punksui –
Mokyklos čia dunkso
Sargyboj gimtosios kalbos.
Seinus vis globoki,
Kur Katedros bokštai,
Vyskupui paminklas prie jos.

Aukščiausias, palaimink
Vidugirius, kaimus
Su kryžiais, žirgeliais stogų.
Žagariuos godoki
Apie gausą chorų –
Lai gieda jie džiaugsmui visų!

Suvalkuose teiki
Jėgų kilniai veiklai
Ar ugdant daržely vaikus.
Tai ačiū, tautiečiai:
Tėvynei Jūs šviečiat –
Viešpats tegu pastiprins Jus.

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

DĖKOJAME!

„Aušros“ redakcija nuoširdžiai dėkoja
už aukas žurnalo leidybai:

Mokytojams Irenai ir Jeronimui
Šalčiūnams iš Marijampolės
ir
Liudvikui Taliunevičiui iš Ustkos.

Giedame Lietuvos valstybės himną – „Tautišką giesmę“

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

SEINUOSE

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

Seinų lietuviai susikūrę jau netrumpą Mindaugo karūnavimo dienos šventimo tradiciją. Beje, iš pradžių šventę puošdavo kvietiniai svečiai iš Lietuvos, bet tai būdavo žvaigždės – Valstybės dieną Seinuose yra koncertavę ir Andrius Mamontovas, ir Marijonas Mikutavičius, ir Veronika Povilionienė, ir kiti daugiau ar mažiau žinomi dainininkai. Tačiau išaugus ir sustiprėjus seiniškių saviveiklinių ansambliams, Mindaugines imta rengti išnaudojant savo pajėgumus.

Ir šiais metais, pandemijai atsi-traukus ir ribojimams sušvelnėjus, liepos 6-ąją Seinų „Lietuvių namuose“ buvo surengtas koncertas. Scenoje pasirodė seiniškių ansambliai: šokių kolektyvas „Seina“ (vad. Alina Dzimida), moterų vokalinė grupė „Intro“ (vad. Juozas Pileckas), vyrų vokalinė grupė (vad. Juozas Pileckas), kapela „Šalcinis“ (vad. Vytautas Gavutis), naujai susibūrusi vokalinė grupė, dar neturinti pavadinimo, kuriai vadovauja Arnoldas Beinaris, folkloro ansamblis „Galadusys“ (vad. Laima Jakulevičienė). Susirinkusius pasveikino ir apie Mindaugo karūnavimo svarbą kalbėjo LR konsulato Seinuose vadovas ambasadorius Remigijus Motuzas.

Po renginio „Lietuvių namuose“ visi nuskubėjome prie Antano Baranausko paminklo, kur 20 val. Lenkijos laiku kartu su viso pasaulio lietuviais sugiedojome „Tautišką giesmę“. Šį kartą susirinko tikrai daug lietuvių, o sugiedojus himną nieks neskubėjo namo ir padainavo žinomų lietuviškų dainų.

SEINUOSE

Artūro Astrausko nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

Artūro Astrausko nuotr.

SUVALKUIOSE

Kosto Leoniško nuotr.

Liepos 6-ąją minint Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną gana gausus būrys Suvalkų lietuvių (tarp jų ir nemažai jaunimo bei vaikų) 18 val. susirinko Lenkijos lietuvių draugijos Suvalkų skyriaus patalpose. Prieš giedant Lietuvos himną buvo galima pažiūrėti Danutės Judickienės mezzosopranų parodą. Suvalkiečius linksmo kapela „Ančios muzikantai“: Vytautas Batvinskas (akordeonas), Jonas Nevulis (armionika), Jūratė Birgelytė (smuikas) ir Juozas Vaznelis (būgnas).

Lygiai 20 val. Suvalkų lietuviai sugiedojo Lietuvos valstybės himną. Po to, pritariant kapelai, dar padainuota, pasiklausyta Prano Sovulio skaitomo eilėraščio „Mindaugo karūnavimas“ bei vaišintasi.

PUNSKĖ

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Punskė liepos 6 dieną Lietuvos himno giedoti visi rinkosi prie Lietuvių kultūros namų. 20 val. su viso pasaulio lietuviais ir punskiečiais sugiedojo „Tautišką giesmę“. Susibūrusiuosius linksmo Punsko LKN kaimo kapela „Klumpė“. Sugiedojus himną kultūros namuose parodytas Punsko savivaldybės vaikų darželio spektaklis „Gedimino sapnas“ bei paskelbti „Dainorėlio“ konkurso rezultatai.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Ir vėl suskambo dainos „Dainorėlio“ konkurse

SPAUDOS.
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

ASTA PEČIULIENĖ

Tai jau XVIII „Dainorėlio“ konkursas, kuris „suaugti“ nenorėjo. Pernai, kaip visi prisimename, kankino mus ribojimų gausa, susijusi su pandemija, todėl apie jokią kultūrinę veiklą net kalbos nebuvo. Tuo pačiu ir „Dainorėliui“ nebuvo lemta įvykti. Šiais metais, šiek tiek suvaldžius pandemijos protrūkį, leista organizuoti kultūrinius renginius. Apie „Dainorėlį“ vaikams paskelbėme iš anksto (balandžio mėnesį), dar iki galo nežinodami, ar tikrai jį galėsime organizuoti. Bet – valio – pavyko!

Taigi liepos 6-ąją, Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną,

nors dar su kaukėmis (žiūrovai) ir ribotu skaičiumi (75 % žiūrovų, neskaičiuojant pasiekusių asmenų), laikantis saugaus atstumo, bet su džiugesiu širdy ir kultūrinio gyvenimo pasiilgusiais veidais sukvietėme visus į XVIII vaikų solistų ir duetų lietuviškos dainos konkursą „Dainorėlis“. 28 vaikai

Norbertas Krakauskas su mokyt. Irena Kalinauskiene

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Greta Nevulytė

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

konkursui paruošė 22 daineles. Dalyvių šį kartą turėjome iš Punsko, Seinų, Suvalkų ir Vidugirių. Labai apsidžiaugėme, kad vaikai, ištikus metus praleidę prie kompiuterių, noriai mokėsi dainų, uoliai rinkosi repertuarą ir atkakliai bei atsakingai ruošėsi konkursiniam pasirodymui. Šiais metais konkurso dalyvius vertino trys muzikai: tradiciškai komisijos pirmininkas Kęstutis Nevulis – Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro solistas, komisijos nariai: Artūras Pečkaitis – Vilkaviškio muzikos mokyklos direktorius, daugkartinis regioninio „Dainų dainelės“ konkurso vertinimo komisijos narys bei „Puniukų“ ir „Klumpės“ kapelų vadovas, ir Arūnas Lekešys – Vilkaviškio muzikos mokyklos mokytojas, taip pat Punsko LKN kapelų vadovas.

Konkurso dalyviai pagal nuostatus buvo suskirstyti į keturias amžiaus grupes: ikimokyklinukų, I–III klasių moksleivių, IV–VI klasių moksleivių bei vyriausių VII–VIII klasių mokinių. Ikimokyklinio amžiaus grupėje dalyvavo 10 atlikėjų, padainavusių šešias dainas. Tai buvo vaikai iš Vidugirių mokyklos (5 metų solistas), Suvalkų lietuvių darželio (berniukų duetas), Punsko vaikų darželio (trys duetai) bei solistė iš Punsko lietuvių kultūros namų. I–III klasių grupėje drąsos nepristigo tik mergaitėms. Penkios solistės ir vienas duetas atliko taip pat šešias daineles. IV–VI klasių grupėje 8 dalyviai atliko šešias dainas, o 5 vyriausios merginos padainavo keturias.

Tiek klausytojų, tiek vertinimo komisijos narių ausį džiugino dainininkų pasirinktas repertuaras. Buvo septynios lietuvių liaudies dainos, didžioji dauguma kitų (išskyrus vieną

kūrinį) – lietuvių kompozitorių ir poetų dainos apie brangiausias vertybes: mamą, gimtinę, tėvynę, kalbą. Komisijos nariai vertina ne tik dalyvio intonaciją, balso ypatumą, dainos sudėtingumą, bet taip pat dainuojančiojo elgseną scenoje. Turbūt kiekvienas sutiksime, jog išėjimas į sceną – ne pats maloniausias dalykas. Daugelis jaučia jaudulį, nerimą, net baimę, todėl ne kiekvienas nori ir gali į ją eiti. Vieni vaikai drąsūs iš prigimties, jie nejaučia didelio skirtumo – ar esą scenoje, ar savam kieme, kiti jautresni, labiau susikaustę, bet eidamas pasirodyti kiekvienas mokosi nugalėti jaudulį, stresą. Ir čia didelis vaikų privalumas, kad jie vis dėlto išdrįsta išeiti prieš publiką ir dar padainuoti išmoktą dainą. Todėl visiems dalyviams nuoširdžiai dėkojame už jų ryžtą, norą ir drąsą dalyvauti konkurse. Manau, kad ne kiekvienas suaugęs sugebėtų taip save sutvarkyti ir nedrebančiu balsu pasirodyti visuomenei. Už tai Jums, vaikai ir jaunuoliai – be galo ačiū.

„Dainorėlio“ konkursą visuomet lydėdavo Vaikų liaudies meno studijos „Puniukai“ koncertas, skirtas

Tėvelio dienai. Kadangi Tėvelio diena jau seniai praėjo, o vaikų repeticijos vyko tik nuo gegužės pabaigos, nerealu buvo paruošti visą programą per mėnesį. Vis dėlto vadovai nusprendė, kad vaikams pasirodyti būtina. Stipriai padirbėję ir prisiminę praėjusių metų repertuarą, „Puniukai“ su savo muzika ir šokiu įsipynė į konkurso eigą ir tuo pačiu renginiui suteikė įvairovės bei dinamiškumo. „Puniukų“ kapela, vadovaujama A. Pečkaičio ir A. Lekešio, pasveikino dviem kūriniais: maršu bei valsu. Tarp kiekvienos amžiaus grupės pasirodymų šoko: mažyliai – „Vai, išei, oželi“ (choreogr. A. Pečiulienės, muz. liet. liaudies), mergaitės – „Gaspadinė“ (choreogr. I. Baltikauskaitės, muz. liet. liaudies, aranžuota P. Budgino), jaunučiai – „Gražus miškas“ (choreogr. Ž. Adomaitienės, muz. A. Rakšnio), jaunieji „Bėk, upela“ (choreogr. R. Markūno, muz. liet. liaudies ir R. Šiugždinio). Ir „Puniukų“ dalyviams, o ypač jų tėveliams, labai ačiū už norą vaikus vedžioti į repeticijas, už vaikų norą dalyvauti kultūrinėje veikloje ir puoselėti mūsų turtingą liaudies muzikos ir šokių lobyną, už paskatą augti darnos, gėrio ir kitų vertybių apsuptyje. Šiais metais „Puniukų“ studiją – kapelą ir keturias šokių grupes – lankė apie 70 moksleivių. Jums visiems, brangūs mūsų vaikučiai – didelė pagarba ir vadovų dėkingumas.

Šiuo ypatingu laikotarpiu tiek žiūrovų, tiek dalyvių nenorėjome ilgai laikyti uždaroje erdvėje,

Mantas Radzevičius

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

todėl iš anksto suplanavome, kad „Dainorėlio“ rezultatus skelbsime vakare, sugiedoję „Tautišką giesmę“. Vertinimo komisija nemažai derėjosi. Komisijos pirmininkas sakė, jog tai nebuvo tas paprastas atvejis, kur viskas aišku ir nereikia įrodinėti savo tiesos. Visi trys nariai stipriai mąstė ir suko galvas, kaip išrinkti pačius geriausius, nes geri ir verti dėmesio buvo visi. Po ilgų svarstymų vis dėlto laureatai nustatyti. Ikimokyklinio amžiaus grupėje I vieta vienbalsiai skirta penkiamečiui solistui, Vidugirių mokyklos nulinukui Norbertui Krakauskui, mokytojos Irenos Kalinauskienės mokiniui, padainavusiam lietuvių liaudies dainelę „Lietuvos šalėlėj“. II vietą laimėjo Punsko LKN solistė, „Balsynėlio“ dalyvė Lena Adamska (vad. Egidija Pocienė), atlikusi dainelę „Tau, mano mamyte“ (muz. V. Paltanavičiaus, žodž. K. Kubilinsko). III vietą pelnė Punsko vaikų darželio duetas – septynmečiai Ina Misiukonytė ir Kornelijus Bliūdžius, atlikę lietuvių liaudies

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Rita Pečiulytė ir Sandra Pachuckaitė

dainą „Pučia vėjas“ (mokytojos Irena Gasperavičienė ir Alicija Nevulienė). I–III klasių grupėje laureatėmis tapo: I v. – Punsko LKN „Balsynėlio“ dalyvė Greta Nevulytė, padainavusi sudėtingą G. Jautakaitės dainą „Viešpaties lelija“ (vad. E. Pocienė), II v. – Seinų lietuvių „Žiburio“ antro-kė Liepa Vilkelytė, padainavusi I. Šeduikienės dainelę „Voverytės skėtis“ (mokyt. Vaida Naujalienė), III v. – vienintelė mergaitė, dainavusi konkurse a cappella, Punsko mokyklos antro-kė Sonata Zimnickaitė, atlikusi lietuvių liaudies dainelę „Pas močiutę augau“ (mokyt. I. Kalinauskienė).

IV–VI klasių grupėje visi prizai atiteko mokytojos I. Kalinauskienės mokiniams. I vietą laimėjo pats sau akordeonu pritariantis Mantas Radzevičius, Vidugirių mokyklos ketvirtokas, už lietuvių liaudies dainą „Šeriau, šeriau sau žirgelį“, II vieta skirta Jonui Kalinauskui – Vidugirių mokyklos penktokui, padainavusiam A. Baranausko dainą „Giedu dainelę“ (Jonas taip pat sau pritarė klavišiniu instrumentu), III vieta – Lidijai Kalinauskaitei, Punsko mokyklos penktokai, atlikusiai dainą „Sparnuotosios sūpynės“ (muz. J. Krylatovo, žodž. M. Kudarauskaitės).

VII–VIII klasių grupėje įvertintos

„Puniukų“ šokėjos

buvo visos dalyvės. I vietą laimėjo Vidugirių mokyklos duetas – Rita Pečiulytė ir Sandra Pachuckaitė, padainavęs dainą „Kalba gimtoji“ (muz. R. Poderio, žodž. Č. Jakšytės; mokyt. I. Kalinauskienė), II vietą Punsko LKN „Balsynėlio“ dalyvė, aštuntokė Faustina Radzevičiūtė, atlikusi V. Grušo dainą „Prisėdai šalia“, na ir dvi lygiagrečios III vietos atiteko Punsko LKN „Balsynėlio“ dainininkei Erikai Stankevičiūtei už dainelę „Vėjas man pasakė“ (muz. T. Makačino, žodž. S. Žlibino) bei Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos septintokai Vaivai Vaicekauskaitei

už G. Jautakaitės dainą „Viešpaties lelija“. Vaiva konkursui ruošėsi savarankiškai.

Konkurso metu visus nudžiugino dar vienas laimėjimas. Šiomet, lygiai kaip ir prieš dvejus metus, buvo skirtas konkurso Grand Prix. Dėl jo nekilo abejonių nei komisijos nariams, nei žiūrovams, kurie tai įrodė savo plojimais. Kaip ir praeitą kartą, jį laimėjo sesutės Odeta ir Inesa Nevulytės iš Punsko, padainavusios A. Borisevičiaus dainą „Mano Lietuva“. Mergaitės ilgus metus dainuoja „Balsynėlyje“, dainuoti mokosi pas vadovę E. Pocienę. Pirmininko žodžius cituojant: „Štai ką reiškia, kai dainuojantys vos prasižioja, o tu ir iš karto girdi, kad čia būtent tas – tikras malonumas klausytis ir žiūrėti.“

„Puniukų“ kapela

Už „Dainorėlių“ didžiausius padėkos žodžius juntu pareigą išsakyti mokytojams, auklėtojams ir tėveliams, kurie įdėjo daugiausia pastangų, kad paskatintų vaikus dalyvauti. Šiais metais daugiausia dainuojančių vaikų – beje, tradiciškai – paruošė mokytoja Irena Kalinauskienė (11 atlikėjų – 9 dainės) ir Egidija Pocienė (8 atlikėjus – 6 dainas), kiti mokytojai: Irena Gasperavičienė, Vaida Naujalienė, Alicija Nevulienė, Asta Žukauskienė ir Arnoldas Vaznelis – po vieną ar du kūrinus.

Šio renginio rėmėjos buvo Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (iš „Globalios Lietuvos“ programos) bei Palenkės vaivadija. Rėmėjų dėka visi dalyviai apdovanoti šokoladiniais batonėliais ir smulkiomis dovanėlėmis (visi mažiausieji gavo po paskatos prizą). O laureatai, manau, apsidžiaugė tikrai vertingomis dovanomis. Tai buvo dėlionės, tapybos reikmenys, stalo žaidimai, USB laikmenos, ausinės, kolonėlės ir pan. Rėmėjų dėka įsigijome vieną belaidį radijo mikrofoną, kuris praverė organizuojant konkursą ir, tikėkimės, dar ilgus metus tarnaus ne tik šiai, bet ir kitoms mūsų organizuojamoms šventėms.

Taip pat nuoširdžiai padėkoti noriu šventės vedėjams. Keletą metų konkurso dalyvius pristato Eimantas Uzdila, o šiais metais jam talkino dar ir Gabija Uzdilaitė. Ačiū, vaikai, už Jūsų raišką kalbą ir norą talkinti mums organizuojant šventes.

Praeinantis laikotarpis įrodė, koks sunkus ir nepakenčiamas gali būti gyvenimas, todėl bent tokios šventės gali suteikti mums jėgų ir noro naujiems darbams. Ačiū dar kartą visiems, kurie „Dainorėliui“ suteikė spalvų ir gyvybiškumo. Ačiū Mangirdui ir Arnoldui už techninį aptarnavimą ir visam LKN kolektyvui už atsakingą darbą, norą padaryti pasaulį gražesnę ir laimesnę.

„Melpomenės drugeliai“ 2021

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

2020 m. „Melpomenės drugelio“ laureatai

Šiomet, kaip ir praeitais metais, Teatro dienos šventę dėl pandemijos teko nukelti vasarai, tad jau tradiciniais tampa „Melpomenės drugelio“ apdovanojimai įvyko liepos 9 d. Punsko lietuvių kultūros namuose.

2020 metų aktore paskelbta Simona Zubavičiūtė, puikiai atlikusi

pagrindinį Elektros vaidmenį Sofoklio tragedijoje „Elektra“, kuri praeitais metais pastatė Punsko LKN jaunių teatras „Kregždė“. Nors spektaklis gyvai suvaidintas tik kartą – Simonai tai buvo didžiulis aktorinis šoulis. Perlipusi save, ji Elektros vaidmenį įkūnijo pakerėdama visus žiūrovus. Džiaugiuosi, kad „Kregždės“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Sveikiname Teklę Paransevičienę

Klojimo teatro spektaklis „Viščinukas“

lizdą palikusi Simona puikiai įsipynė į Punsko klojimo teatro gretas.

2020 metų aktorius drugelis nukriėjo į Dariaus Vainos rankas už Povilo Gumbros vaidmenį S. Kapnio komedijoje „Plutelė ir pelės“, kurią pastatė klojimiečiai. Šis vaidmuo liko įsimintinas, kur bevaidinome, žiūrovams paliko ryškų pėdsaką. Darius daugelį metų vaidina Punsko LKN

klojimo teatre.

Teatro meno puoselėtojos drugelis skirtas Aldonai Kavaliauskienei, kuri vadovavo Suvalkų lietuvių teatrui „Sūduvis“. Rinko, būrė žmones, pati vaidino, stengėsi, kad lietuviško teatro tąsa būtų išlaikoma ir Suvalkuose.

Punsko teatro bičiulio drugelį atsiėmė birštoniečiai – Birštono

kultūros centro mėgėjų teatras ir jo vadovas Rimantas Jacunskas. Su šiuo teatru susitinkame kasmet, pasikeisdami spektakliais, dalyvaudami festivaliuose, nuoširdžiai bendraudami.

Teatro dienos proga visuomet apžvelgiamas praėjęs teatrinis sezonas. Praeiti metai dėl pandemijos buvo apriboti – ilgai negalėjome repetuoti, kai kurie renginiai, kuriems labai ruošėmės – neįvyko, pvz., tradicinis Vėlinių koncertas. Daug suplanuotų išvykų ar festivalių atšaukta. Visgi yra kuo pasidžiaugti.

Klojimo teatro pastatyta Stasio Kapnio komedija „Plutelė ir pelės“ suvaidinta Kretingoje, Agluonėnuose, Baraginėje, Kleboniškėse, Dumbliuose, Griškabūdyje, Skapiškyje bei Punske – XXIX klojimo teatrų festivalio metu. Kartu su „Kregždės“ ir „Kregždutės“ artistais paminėta Gedulo ir vilties diena, surengtas teatralizuotas renginys Punios ežero pakrantėje.

Jaunių teatras „Kregždė“ parengė dokumentinį montažą „Rimvydas“, kurį suvaidino Punske, Seinuose ir Prienuose. Teatro dieni paminėti pastatė Sofoklio tragediją „Elektra“. Nors spektaklis suvaidintas tik vieną

Scena iš spektaklio „Viščinukas“

kartą, turime vilties, kad jis gyvuos ir ateityje. Virtualiai „Elektra“ dalyvavo XXIX „Raganės“ festivalyje.

„Kregždutės“ artistai Laisvės gynėjų dienai surengė kompoziciją „Prisimenam pralieta kraują“, dalyvavo Gedulo ir vilties dienos renginyje bei XV teatro kūrybinėje stovykloje „Svajoti, kurti, tobulėti... kartu“.

Teatro dienos proga atsiseikinami tie, kurie, palikdami „Kregždės“ lizdą, išskrenda į gyvenimą kurti savojo. Šiomet atsiseikinome su šių ir praeitų metų abiturientais: Simona Zubavičiūtė, Julija Balulyte, Edita Sorokaite, Inga Radzevičiūtė, Viktorija Pakutkaite ir Artūru Karaneku. Ačiū, mielieji, kad buvote kartu, ačiū už bendrą darbą, spektaklius, išvykas, draugystę ir pasitikėjimą. Man buvo džiaugsmas ir garbė dirbti su Jumis.

Tarptautinę teatro dieną vainikavo Punsko LKN klotimo teatro spektaklio „Viščinykas“ pagal K. Čiplio-Vijūno komediją „Bobutės susipyko“ premjera. Į klasikinę komediją pažvelgėme su šypsena – juk kur gandai, apkalbėjimai, nesusipratimai, ten tikras „viščinykas“. Spektaklyje vaidino: žąsų šeimynėlė (Lapūnai) – Darija Vyšniauskienė, Darius Vaina ir Arnoldas Vaznelis, kalakutė (Elzė

Šventės vedėjai Gintarė ir Rimas

Dalienė) – Daiva Grigutyte, antis (Anelė Šamienė) – Rūta Burdinaitė, perlinės vištos (Julė Blažiūtė ir Zosė Radytė) – Alicija Krauzlytė ir Irena Lila, gaidys (Teisėjas) – Tomas Žilinskas bei višta (Sekretorė) – Simona Zubavičiūtė. Ačiū visiems už kantrybę, repeticijas iki išnaktų ir norą vaidinti, juoktis, bendrauti. Dėkui Teklei Paransevičienei, kuri

visuomet pasiuva reikiamų kostiumo elementų. Beje, teatralai šventės metu nepamiršo pasveikinti buvusios teatro vadovės ir sielos Teklės su šiais metais švęstu jubiliejumi.

„Melpomenės drugelius“ iškilmingai vedė jaunieji „Kregždės“ artistai Gintarė Vektoriūtė ir Rimas Rėkus. Belieka padėkoti žiūrovams, kurie nepabūgo lauke viešpataujančio karščio ir tvankumos ir atėjo mūsų pasižiūrėti, pasidžiaugti, paploti, papbūti kartu.

Ačiū renginio rėmėjoms: Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai.

Klotimo teatras po premjeros

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

XXX klotimo teatrų festivalis

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

1992 m. liepos 4–5 dienomis Punsco skansene buvo surengtas pirmasis Klotimo teatrų festivalis. Laikas parodė, kad renginys prigijo – jis tapo tradiciniu. Kasmet sulaukta teatrų pastatymų tiek iš mūsų krašto, tiek iš Lietuvos. Šiomet liepos 10–11 d. teatriniai atlidai Punsco pastogėje buvo švenčiami jau jubiliejinį, 30 kartą. Per tuos visus metus renginys vykdavo ir po dvi dienas, jų metu buvo suburiama ir Lietuvos klotimo teatrų „Krivulė“, vykdavo pirmojo lietuviško vaidinimo „Amerika pirtyje“ minėjimai, konferencijos.

Nors šiomet renginys truko dvi dienas, ganėtinai sunku buvo sukviesti teatrus, ypač iš Lietuvos – pandemija apsunkino visų gyvenimus: dalis bijojo atvažiuoti, kiti dėl apribojimų nepastatė naujų spektaklių, dar kiti, kaip Rudaminos teatras, paskutinėmis minutėmis

pranešė, kad negalės dalyvauti.

Eiseną nuo Punsco lietuvių kultūros namų į Punsco skanseną lydėjo skambios dainos, atliekamos pačių teatralų. Su daina pradėjome šventę ir pirmąją festivalio dieną. Šeštadienį scenoje dominavo komedijos

žanras ir mūsų krašto teatrų pasirodymai. Pirmieji į sceną žengė šventės organizatoriai – Punsco LKN klotimo teatras su komedija „Viščinukas“ pagal K. Čiplio-Vijūno „Bobutės susipyko“ (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė). Paprastą, bet nuotaikingą komediją apie apkalbas, gandus, pavydą ir nesupratimus žiūrovai priėmė juoko pliūpsniais. Šiek tiek rimtesne gaida pasirodė Punsco LKN jaunių teatras „Kregždė“, skanseno kieme atlikdamas dokumentinį montažą „Daumantas“ pagal partizanų ir ryšininkų prisiminimus (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė). Mūsų ilgamečiai bičiuliai – Skapiškio mėgėjų teatras „Stebulė“ su nenuilstama vadove, Lietuvos mėgėjų teatrų sąjungos prezidente Vita Vadoklyte, suvaidino nepaprastai jautrų, autentišką kunigo Katelės biografija paremtą dramą „Lietuvybės lopšys“. Kaip kasmet žiūrovus džiugino ir III amžiaus universiteto teatras,

Punsco LKN klotimo teatras

Roberto Sloviko nuotr.

Punsco LKN „Kregždė“

Roberto Sloviko nuotr.

Skapiškio mėgėjų teatras „Stebulė“

III amžiaus universiteto teatras

Seinų „Kultuvė“

pastatęs savo gyvenimiška patirtimi remiantis sukurtą spektaklį „Bobutės keliauja“ (rež. Rūta Burdinaitė). Skansene skambėjo juokas, spektaklį žiūrėjo artistų ir vaikai, ir anūkai. Šeimyniškas, linksmas, nuoširdus darbas, turiu vilties, bus dar suvaidintas ne kartą Punsko skanseno pastogėje. Scenoje pasirodė ir teatras „Aurora“, suvaidinęs išradingą farsą, improvizaciją pagal C. Izzo „Komikai maro metu“. Tiek režisierius Arnoldas Vaznelis, tiek jam talkinantis Mangirdas Vektorius atskleidė savo aktorinius gebėjimus ir leido žiūrovams pabendrauti su netradicine teatrinio meno forma ir žanru. Pirmąją festivalio dieną vainikavo Seinų mėgėjų teatras „Kultuvė“, pastatęs G. Švobienės komediją „Nepasisekė“ (rež. Eugenija Pakutkienė). Smagu, kad mūsų krašte dar vaidinama, kad žmonės noriai ateina į teatrą, kad auginama jauna teatro artistų karta. Gal šiek tiek pasigedome žiūrovų. Kai pasižiūri senas nuotraukas – publika netilpdavo kluone, o dabar, atrodo, dar ir daugiau sutalpinti žmonių būtų galima...

Antrą festivalio dieną pradėjo Suvalkų lietuvių teatras „Sūduva“ su spektakliu „Via Dolorosa, Lietuva“, sukurtu pagal tremtinių prisiminimus (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė). Ne vienam žiūrovui nuriedėjo ašarėlė, ne vienam prieš akis išniro 1941 m. Lietuvoje pradėtų trėmimų vaizdai. Apskritai visa sekmadienio šventės programa buvo rimtesnė, lyriškesnė. Kaip ir pirmajame, taip ir trisdešimtajame festivalyje dalyvavo Jurbarko K. Glinskio teatras su rež. Danute Budryte-Samiene. Šįkart jie suvaidino spektaklį „Kenotafas“ pagal R. Granauską, pasakojantį apie tremtinio likimą. Mūsų bičiuliai anykštėnai atvežė net du

Roberto Sloviko nuotr.

„Aurora“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Suvalkų „Sūduva“

spektaklius. Jono Buziliausko vadovaujamas Anykščių kultūros centro teatras pakvietė prisiliesti prie Pauliaus Širvio biografijos ir poezijos spektakliuose „Velnioniškai vienas“ ir „Tik ilgesį palik...“. Puikūs aktoriniai darbai, meniniai sprendimai, jautri tema – tai, kas lydėjo šiuos pastatymus. Rokiškio liaudies teatras į scenos šviesą iškėlė klasikinį lietuvių literatūros kūrinį – J. Tuomo-Vaižganto „Dėdes ir dėdienes“ (rež. Eligijus Daugnora). Spektaklis žavėjo ne tik scenografijos išradinumu, bet ir muzikiniu atžvilgiu, ritmiškumu, interpretacija.

Dvi dienas trukę teatriniai atlidai publikai dovanojo ir juoko, ir ašarų, ir susimąstymo, ir gerumo akimirkų. Teatre, kaip ir gyvenime – tos pačios akys ir juokiasi, ir verkia. Ačiū

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Jurbarko K. Glinskio teatras

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Rokiškio liaudies teatras

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Anykščių kultūros centro teatras

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

visiems artistams ir vadovams, kad nepabūgo visų negandų ir atvyko, dalyvavo, pasidalijo savo kūrybiniais darbais bei gabalėliais širdies. Visiems dalyviams įteiktos padėkos, dovanėlės ir maišeliai su festivalio užrašu – lai jie primena apie mūsų šventę ir ateinančiais metais.

Festivalio dalyviams ir rengėjams sveikinimo žodį atsiuntė taip pat Lietuvos klotimo teatrų draugijos pirmininkas prof. Petras Bielskis bei Klaipėdos universiteto prof. Rimas Balsys: „Mainėsi laikai, keitėsi okupacijos, o Punsco teatras stovėjo kaip stovėjęs ir tebestovi. Jūs visam lietuviškam teatrui esate gyvas pavyzdys savo atkaklumu, kūrybiškumu ir gyvybingumu. Į Punsco skanseną kasmet suvažiuoja dešimtys teatrų kaip į savo tėviškę. Duok Dieve, būti lietuvių Klotimo teatro flagmanu šiandien, rytoj ir visados. Sveikinam Punsco XXX klotimo teatrų suvažiavimą, pulką pasišventusių vaidilų ir jų dieviškai gabius ir darbščius režisierius. Personaliai sveikinam Punsco krašto režisierius: Jolantą Malinauskaitę-Vektorienę, Teklę Paransevičienę, Rūtą Burdinaitę, Arnoldą Vaznelį, Eugeniją Pakutkienę. Esame sužavėti Jūsų pasišventimu. Gražios šventės, kaip tik Jūs mokate švęsti.“

Festivalio uždaryme Lietuvos mėgėjų teatrų sąjungos prezidentė Vita Vadoklytė įteikė Gabrielės Petkevičaitės-Bitės medalį „Tarnaukite Lietuvai“, skirtą Jolantai Malinauskaitei-Vektorienei už filantropinę veiklą, ypač jaunų žmonių skatinimą ir rėmimą.

Belieka padėkoti šventės rėmėjams – Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai, visiems dalyviams, šventės vedėjams Darijai, Rūtai ir Arnoldui ir pasilikti su viltim, kad po metų vėl susitikime, kluone skambės juokas, kris ašaros, griaudės plojimai.

UNIKALUS MOMENTAS Punsco lietuvių kultūros namuose

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Malda ir giesmė tai yra tam tikra priemonė priartėti prie Jo. Jo galime ieškoti malda paremtoje giesmėje. Per muziką ir santykį su ja eiti Jo link. Nėra tinkamesnio ir idealiesnio momento nei čia ir dabar. „Čia ir dabar“ – tai unikalūs momentas, duodantis galimybę gyvenimo patirtįje prisiglausti prie gerumo, supratimo, pilnatvės, laisvės ir... gailestingumo. Turėti dvasinę laisvę tikėti, mylėti ir jausti yra didžiulė dovana. Dovana turėti galimybę būti laike, kuriam duodamas šansas įgyvendinti, kurti, daryti ir ieškoti, analizuoti, semti. Ji duodama kiekvienam. Idealus laikas arba dieviškasis „kairos“ būna kas dieną, nes „viena diena pas Viešpatį yra kaip tūkstantis metų, ir tūkstantis metų – kaip viena diena“ (2 Pt 3,8).

Liepos 2 dieną Punsco lietuvių kultūros namuose vyko Punsco parapijos vokalinės

instrumentinės jaunimo šlovinimo (giesmių) grupės „Kairos“ ir Širvintų parapijos jaunimo komandos pasirodymas. Tai nebuvo koncertas. „Šiandien čia ne koncertas. Susirinkom ne ploti. Šiaip visada koncertų metu linkima gero koncerto. Šį kartą to nebus. Šį kartą sakysiu: vaisingos maldos“, – sakė šiltai visus pasitikęs Punsco vikaras kun. Povilas Slaminis. Tikrai tai nebuvo koncertas, o nepakartojama dovana salėje susirinkusiems. Tokio įvykio mūsų krašte dar niekada nebuvo. Jaunimo atliekamos giesmės skambėjo ne tik kultūros namuose, bet ir mūsų širdyse. Rodos, pačios giesmės skverbėsi į sielos gilumą. Ta viena pasirodymo valanda leido suprasti, kad melstis galima kitaip – taip, kaip širdis veda, kaip groja sieloje, kaip veda vidinė penklinė.

Punskiečių „Kairos“ ryšys su Širvintų jaunimu užsimezgė ne prieš mėnesį ar metus. Abipusis nuoširdus

Luko Bernecko nuotr.

Luko Bernecko nuotr.

ryšys privedė prie jėgų susivienijimo. Klausantis jų pasirodymo, atrodė, kad grupių susigroėjimas vyko bent kelias savaites ar mėnesius, o iš tikrųjų pirmąsias bendras giesmes jaunimas atliko likus trims dienoms iki pasirodymo scenoje. Neįtikėtina, bet, matyt, maldų giesmėse galima greičiau susikalbėti. Tokio susikalbėjimo mintis kilo mūsų vikarui, minėjo „Kairos“ grupės vadovė ir giesmių aranžuotė autorė Birutė Venslauskienė. Pasirodo, kad „Kairos“ tiek jau buvo paruošę giesmių, bet neturėjo kur jų pristatyti. Taip ir gimė idėja lipti į sceną. Jaunimo komanda iš Lietuvos Punske viešėjo

keturias dienas. Per tokį trumpą laiką jiems pavyko sukurti kažką nepaprastai gražaus. Šiam pasirodymui apsaityti žodžių pritrūksta, nes čia jie numenksta prieš giesmėje nuskambėjusius maldos žodžius. Labai tiksliai apie jaunimo veiklą yra pasakęs Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijos klierikas Tautvydas Dikčius: „Kuo daugiau klausau šitų giesmių, tuo geriau darosi širdyje, nes noriu šlovinti Dievą. Matant šiek tiek jaunesnius už save ir taip drąsiai bei atvirai tai darančius, norisi pasakyti, kad jų atvirumas ateina iš Dievo malonės veikimo.“

Esame įpratę kiekvieną atliktą

kūrinį vainikuoti garsiais plojimais scenoje pasirodžiusiems, bet šį kartą to nebuvo. Plojimai nuaidėjo kunigui paprašius paploti pirmiausiai Jėzui, o po to maldos ir šlovinimo vakaro kūrėjams. Netradicinė pasirodymo forma, turinys, kalbos tarp giesmių leido pajauti nenusakomą pilnatvę. Nebaisu pasakyti, kad tokios pilnatvės tęsinio laukia daug mūsų, tad nuostabu buvo išgirsti vikaro pabaigoje išsakytus žodžius: „Ačiū jums visiems... ir mes dar jums įgrisime. Amen.“

Įsiskaitykite į vienos iš giesmių – „Kalbi“ žodžius ir pasileiskite į neregimą:

*Vaduoji mane iš mano triukšmo
ir sumaišties,*

Iš tamsos meilės nepilnos išlaisvini.

Širdies tyloje kalbi,

Joje pažinsiu Tave

Ir Tu mane.

Širdies tyloje kalbi, kalbi...

Tu pildai, kol aš tyloje pasitikiu

Tavo Dvasios neregimos vedimu.

Širdies tyloje kalbi,

Joje pažinsiu Tave

Ir Tu mane.

Širdies tyloje kalbi, kalbi...

Luko Bernecko nuotr.

Atlaidai Pal. Jurgio Matulaičio koplyčioje Vidugiriuose

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Jei vienos durys uždarytos, kitas sau prasirėskime, jei vienas langas užkimštas ir užkaltas, kitą sau darykimės, kad šviesa įeitų [...]. Jei iš kur mus išvaro per vienas duris, grįžkime per kitas, kad ir užpakalines, jei to reikalauja Kristaus didesnė garbė ir Jo Bažnyčios didesnė nauda. Jei iš kur mus išguis per vieną langą, lipkime atgal pro kitą, kad tik visur Kristaus dvasią įnešus ir viską dėl Kristaus laimėjus, dėl Jo šventos Bažnyčios.

Pal. Jurgis Matulaitis

Karštą liepos 11-osios sekmadienį vyko pirmieji Vidugirių kaimo istorijoje Palaimintojo Jurgio Matulaičio atlaidai. Paprastai kiekvieną sekmadienį šv. Mišios Vidugirių koplyčioje atnašaujamos 11 val. ryto, o šį kartą pasirinkta 14.00 val. Atlaidus vedė kunigas Antanas Grabnickas iš Kauno, kurį Punsko parapijoje pasitiko vikaras Povilas Slaminis ir klebonas Česlovas Baganas. Šv. Mišias skambiomis giesmėmis puošė Punsko parapijos choras, kuriam vadovauja Eugenijus Parakevičius. Po liturgijos vyko

Švenčiausiojo Sakramento išstatymas ir sukalbėta Palaimintojo Jurgio Matulaičio litanija. Vėliau, koplyčios varpui skambant, surengta pirmoji šiame kaime eucharistinė procesija, kurioje dalyvavo koplyčioje susirinkę tikintieji. Ši procesija skyrėsi nuokity, vykstanti Punsko parapijoje. Priekyje buvo nešamas kryžius (nešė Jonas Stankauskas) ir du

žibintai (nešė Juozas Černelis ir Juozas Kmieliauskas) bei Švenčiausiasis Sakramentas. Čia neplevėsavo vėliavos su pavaizduotais šventaisiais, kurių ši koplyčia ir neturi.

Iškilmėms einant į pabaigą kaimo seniūnė Elena Vailionienė išreiškė nuoširdžią padėką visai ištikimai koplyčios bendruomenei ir dalyvavusiems svečiams. Paprašė nesiskirstyti, pabūti visiems kartu ir pabendrauti prie koplyčios, kur skambėjo Vidugirių kaimo kapelos (vad. Jurgis Vaznelis) dainos.

Vidugirių koplyčios bendruomenė nuoširdžiai dėkoja:

- Kunigui Antanui Grabnickui už įkvepiantį pamokslą;
- Vikarui Povilui Slaminiui ir klebonui Česlovui Baganui už suteiktą dovaną koplyčios bendruomenei dalyvauti pirmuose atlaiduose Vidugiriuose;
- Punsko parapijos chorui ir jo vadovui Eugenijui Parakevičiui už gražias giesmes;
- Gėlytes bėrusioms mergaitėms ir jų tėveliams;
- Koplyčios ministrantams ir iš Punsko atvykusiam zakristijonui Silvestrui Aleksai;
- Vidugirių kaimo kapelai už koplyčios kalnelio skambėjimą;
- Visai bendruomenei, kuri ruošėsi atlaidams, tvarkė ir puošė koplyčios aplinką bei vidų, dėjo visas pastangas, kad šis momentas įsirašytų į Palaimintojo Jurgio Matulaičio koplyčios Vidugiriuose istoriją.

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Saugumo pinklėse

VYTAUTAS PEČIULIS

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 13 nr.

Laive pažinom keletą lietuvių. Mums lietuviškai besikalbant pietų metu prie stalo sėdinti moteris išgirdusi taip pat užkalbino lietuvių kalba. Su ja bendravom visą kelionę.

Taip besigėrėdami kelione pasiekėm Gdynės uostą. Čia mus pasitiko žmonos tėvai, atvykę samdyta mašina. Kadangi turėjom daug lagaminų, viską sutalpinti nebuvo galimybės. Didžiausius nuvežėme į traukinių stotį ir pasiuntėm kaip bagažą traukiniu.

Nusprendę pabūti ilgesnį laikotarpį, viešėjome tris mėnesius, nuo vėlyvo pavasario iki rudens pradžios. Buvome suplanavę ilgiau pabūti, kol dar neturėjome nuolatinį darbą. Norėjom praleisti daugiau laiko su giminėmis, dalyvauti renginiuose ir prisiminti viską, ką išvykdami palikom. Aš buvau viešėjęs prieš daugiau kaip dešimt metų, o žmona – daugiau kaip ketverius. Viskas sekėsi gerai, tik toks ilgas buvimas užkliuvo saugumui. Neplanavau kada nors gyvenime to paviešinti, bet pasiskaitęs apie Marytės Černelienės knygoje aprašomus mokytojų ir veikėjų turėtus sunkumus, kai saugumas kontroliavo jų gyvenimą ir varžė lietuvišką veiklą, išdrįsau aprašyti ir paskelbti savo išgyvenimus.

Parvykus pagal tuometinę tvarką reikėjo registruotis apskrities policijos komisariate. Registruojantis pareigūnas, truputį paklausinėjęs, pasakė, kad po savaitės turiu atvykti pasikalbėti su vaivadijos pareigūnais. Atvykus nustatytą dieną mane laukė du saugumo pareigūnai, kurie

Mokymas, kaip gelbėtis laivui skęstant. Aš su žmona Irena

keletą valandų „egzaminavo“. Pirmiausia reikalavo pasakyti, kokių tikslų atvykęs trims mėnesiams. Kaltino dėl veiklos išėivijoje ir reikalavo nurodyti kraštiečius, kurie šmeižia socialistinę santvarką. Pasakiau, kad pakeitėme gyvenamąją vietą. Neturint nuolatinio darbo galima buvo išvykti ilgesniam laikui. Tai buvo nepriimtinas pasiūlyškinimas. Grasiuo anuliuosią vizą ir paliepsią išvykti. Davė pasirinkimą: sutikti tarpininkauti saugumui. Nurodyta užduotis – kalbėtis su apylinkėje gyvenančiais veikliais lietuviais. Nurodė asmenis ir kokia tema juos paklausinėti. Tai buvo lietuviai mokytojai, lietuvių draugijos veikėjai, dvasininkai ir kiti saugumui rūpimi asmenys. Įsakė nustatytą dieną vėl atvykti pasikalbėti. Sugadino jausmus. Viešnagė pasidarė siaubinga ir taip persekiojamas

pradėjau gailėtis parvykęs.

Susitikus nurodytą dieną buvo vienas pareigūnas, kuris toliau klausinėjo ir vardijo tuos pačius kaltinimus. Priminė, kad visi parvyksta ilgiausiai mėnesiui, o parvykus tokiam ilgam laikui turiu tikslą atlikti kažką nepriimtino. Pasiūlė sutikti bendradarbiauti su saugumu. Tuomet jie man netrukdytų ilgai čia pabūti. Davė pasirašyti surašytą pareiškimą. Sakė, jei nesutiksiu, būsiu išvarytas iš valstybės. Neturėjau kito pasirinkimo, verčiamas pasirašiau lapelį, bet dirbti saugumui nesiruošiau.

Mane sekė visą laiką saugumo užverbuoti asmenys, bet buvo asmenų, kurie man pasakydavo, kaip esu sekamas ir su kuriais turiu būti atsargus. Vienas pažįstamas mano tėvo jaunystės draugas, pasiūkęs mane į šalį, pasakė, kad jis grįžta iš

partiečių susirinkimo, kuriame dalyvavęs saugumo pareigūnas nurodė visiems sekti mane, stebėti visus mano judesius gimtinėje, kad nedarčiau „nešvaraus darbo“. Labai sekė saugumo užverbuoti asmenys, kurie pranešinėjo apie visus mano judesius.

Įdomu, kad kai saugumas pasiūkdavo pasikalbėti, papasakoju, su kuo buvau susitikęs, jei ko neprisiminęs nepaminėdavau, tuojau klausdavau, kodėl jį praleidau. Labiausiai klausinėjo, su kuo iš Lietuvos buvau susitikęs. Pasakiau, kad pas žmonos seserį buvo atėjęs kaimynė su savo pusbroliu iš Lietuvos. Pas dėdienę buvau susitikęs su jos pusbroliu. Pasiteiravus, apie ką klausinėjo, atsakiau, kad bendraudami daugiausia dainavom. Klausė, su kuo iš Lietuvos dar buvau susitikęs. Pasakius, kad su niekuo daugiau, priminė, kur buvau susitikęs, ir nurodė pavardę. Aš buvau pamiršęs, o jie žinojo. Kaip gaila, kad atsirado tokių išdavikų, kurie pranešinėdavo apie kone kiekvieną mano žingsnį. Apie kuriuos žinojau, buvau atsargus su jais kalbėdamasis.

Vieną sekmadienį parvažiavus į Punkską iš atlaidų Smalėnuose miestelis buvo pusiau tuščias. Man einant gatve užkalbino vienas Varšuvoje gyvenantis pažįstamas. Jis buvo su asmeniu iš Lietuvos. Mums nuėjus į tais laikais patogią vietą Bogutos sodelyje, labai artimai pabendravom, pasikalbėjom įvairiomis temomis. Pažįstamas pasakė, kad galiu drąsiai kalbėtis su jo draugu, kuris yra Lietuvos patriotas. Apie ką kalbėsime, niekas nežinos. Saugumiečiui klausinėjant nutariau nesakyti apie tą susitikimą. Susitikimas buvo nepastebėtas ir saugumas apie jį nežinojo.

Noriu paminėti, kas atsitiko, kai jau buvau grįžęs į Kanadą. Keletą metų vėliau atvyko apsilankyti pas seseris brolis iš Seinų. Kai jo garbei seserys surengė priėmimą, nutaikęs momentą pasikvietė jis mane pasikalbėti. Prieš jam išvykstant buvo susitikęs su saugumiečiu Seinuose, su kuriuo

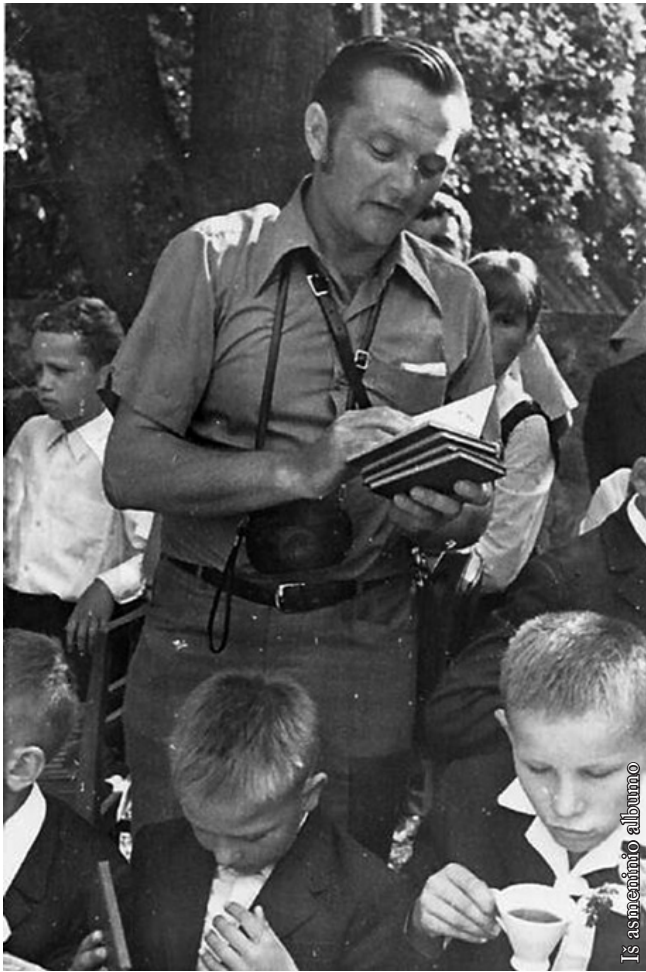
artimai bendravo. Saugumietis (ne lietuvis ir ne lenkas) jam pasakė, jog mane susitikęs įspėtų, kad būčiau atsargus su dviem asmenimis: vienu Seinuose, kitu Punske. Pasisakydamas apie mane paminėjo, kad esu patriotas. Patarė nebendrauti su jais, nes jie, norėdami užsidirbti pinigėlių, atlieka nešvarų darbą. Patarė, kad su savimi negabėčiau knygų ir laikraščių, nes tai būtų nusikaltimas. Minėti asmenys ir saugumietis jau mirę.

Keliaujant laivu buvo galimybė paimti daugiau bagažo. Ja pasinaudodamas pargabenau daug maldaknygių, kurių trūko. Jomis aprūpinau gimines ir dalindavau visiems, kurie susitikus prašydavo. Visus gavusius prašydavau, kad niekam nesigirtų, taip mane apsaugodami. Turėjau parvežęs ir maldaknygių vaikams. Pasitaręs su klebonu ir vaikus mokančiu klieriku, daviau visiems, kurie priėjo Pirmosios Komunijos. Už tą veiksmą pakliuvau į saugumo akiratį. Paskutinis nurodytas susitikimas Balstogėje, kai nuvykom prailginti trims dienoms vizą. Vizos ilgesniam kaip devyniasdešimt dienų laikotarpiui neduodavo Lenkijos ambasada. Pristatant prie laivo išplaukimo reikėjo gauti dar trims dienoms. Prailginti galėjo tik vaivadijos policija, tiksliau sakant – saugumas. Pateikęs pareškimą vizai prailginti, prisistatė pažįstamas saugumietis. Darydamas neva gera, panaikino mokesčių už vizos pratęsimą, paliko žmoną laukti, o mane nusivedė pasikalbėti į kitą aukštą. Kaip ir anksčiau reikalavo papasakoti, ko mane klausinėdavo lietuviškų mokyklų mokytojai ir veiklūs krašto lietuviai. Nelinkęs pasakoti pasakiau, kad neteko su niekuo rimtai susitikti ir negaliu nieko apie tai pasakyti, kad visą laiką su giminėmis ir pažįstamais bendraudant nebuvo progos užsiimti kitais reikalais. Papeikė, kad saugumas man daug gero padarė, o aš niekuo neatsilyginau. Paklausė apie vaikams dalintas maldaknyges ir kodėl tai dariau. Atsakiau, kad

turėdamas maldaknygių daviau Pirmosios Komunijos atminimui. Pasakė, kad tai labai netinkamas veiksmas ir, jei nebūčiau sutikęs su saugumu bendradarbiauti, galėtų mane apkaltinti. Aš tvirtinau, kad maldaknygėje nekeliama politiniai reikalai, tik tikėjimas skleidžiamas. Pasiūliau leisti spausdinti maldaknyges lietuviškai, nes lenkiškos yra spausdinamos. Leidus jas spausdinti nereiktų gauti iš užsienio. Paaiškino, kad leidimo duoti neleidžia galimybės, o vaikas, gavęs maldaknygę, kol gyvas bus – prisimins, iš ko gavo, ir garbins ne savo valstybę. Liepė daugiau nebandyti maldaknygių gauti, nes už tokį neleistiną veiksmą tektų nukentėti.

Negavę jokių pranešimų mūsų viešnagės metu, ilgai nurodinėjo, apie ką pranešinėti sugrįžus, davė adresą Suvalkuose, kuriuo siųsti laiškus. Klausė, kaip greitai parvyksiu. Pasakiau, kad reikės susirasti darbą, nusipirkti namą, kuriame galėtume gyventi. Kelionės reikalauja didelių išlaidų, taigi dažnai neplanuoju parvažinėti. Pasiūlė sumokėti už bilietą kad ir kasmet, jei tinkamai darbuosiuos saugumo naudai. Nurodė, kad bent kartą per mėnesį parašyčiau, ir priminė, kad saugumas buvo man labai geras, užtat tikimasi, jog aš būsiu tikras jų draugas. Taip pasibaigė paskutinis susitikimas, kuris, kaip ir ankstesni, buvo labai nemalonus.

Gyvenime taip jau yra, kad kyla pagunda daryti, kas draudžiama. Iš religinių raštų žinoma, kad Adomui ir Ievai Dievas uždraudė skinti obuolius nuo vienos obelies, bet jie nepakluso draudimui ir buvo išstremti į žemę. Man neklausant draudimo kilo noras toliau pasitarnauti kilniems veiksams. Kai 1987 metais vykau į Lietuvos krikščionybės 600 metų minėjimą Romoje, nutariau kartu apsilankyti gimtinėje. Į Romą skridau per Varšuvą, su savim nepaėmiau nieko draudžiamo. Turimus lagaminus palikau Varšuvoje pas pažįstamus. Skrisdamas į Romą

Daliju maldaknyges vaikams, kurie priėjo Pirmosios Komunijos

pasiėmiau tik krepšį su keletui dienų reikalingais drabužiais. Į iškilmes iš Kanados vyko daug pažįstamų. Pridėjęs krepšį maldaknygių padaviau jiems, kad atgabentų į Romą. Skrisdamas iš Romos su savim turėjau du krepšius. Varšuvoje buvo sunku įtikinti muitininką, kad tik tiek turiu bagažo. Manė, kad nesuprantu, dar kartą paklausė, kur mano lagaminai. Įtikinus, kad tik tiek turiu, lengvai praleido, neklausdamas, kas yra krepšiuose. Taip pagudravus pavyko pargabenti maldaknygių ir keletą knygų. Kartu buvo segamų į atlapą ženkliukų su Vyčiu trispalvėje. Ženkliukus padalinau giminių jaunimui, nurodydamas padalinti savo draugams. Pasakiau, kad niekam neskakytų, iš kur gavo. Taip ženkliukai paplito tarp moksleivių Punsko licėjuje. Turbūt kažkas vėliau paskundė ir atvykęs pareigūnas surinko iš visų, kurie turėjo švarkų atlapuose. Išliko

stebėdavo, ar jie nedirba anos santvarkos naudai. Daugiau neparašęs ir nepateikęs jokio pranešimo su koduotais žodžiais, sumaniau būdą, kaip išsprūsti iš saugumo pinklių. Turėjau nustojusį galioti Kanados piliečio pasą, kuris buvo suskylėtas imant naują. Iš paso išplėšiau vieną lapą. Parašiau laišką, išdėstydamas, kad mane susekė Kanados saugumo pareigūnai ir kurią laiką negalėsiu naudotis savo pasu. Rašyti jiems daugiau negaliu, nes mane seka. Parašiau, kad aš niekur išvykti negaliu. Mano sesuo vyksta į Ameriką, tai iš ten išsiųs. Laišką su paso skylėtu lapu pasiunčiau giminaitei Amerikoje. Vokas buvo užlipdytas, ant jo užrašytas saugumo nurodytas adresas. Reikėjo pridėti amerikietišką pašto ženklą ir išsiųsti.

Tolesnius dešimt metų nesilankiau gimtinėje. Kai buvo parvykęs mano pusbrolis, saugumas jį tardė,

nedaug tų, kurie nebuvo viešai nešiojami. Taip rizikuodamas atlikau misiją, dėl kurios anksčiau turėjau nemalonumų su saugumu.

Sugrįžus po ankstesnio apsilankymo sąžinė buvo labai nerami dėl to, kad mane įpainiojo į nešvarią veiklą. Parašiau laiške, kad laimingai parvykau, kad turiu didelį rūpestį – kaip rasti darbą, ir kitais reikalais užsiimti neturiu galimybių. Antrą kartą parašiau prašydamas padėti giminaitei gauti pasą. Lengvai gavo pasą ir atvyko į Kanadą. Visą laiką rūpėjo kaip nors atsipalaiduoti iš saugumo pinklių. Žinojau, kad atvykstančiuosius iš socialistinės santvarkos valstybių Kanados pareigūnai nežymiai

klausinėjo, ar žinaš, kad pas mane buvo atvykę Kanados pareigūnai. Saugumui rūpėjo, kaip man sekasi gyventi. Po dešimties metų, 1981-aisiais, apsilankius su šeima, atvyko saugumietis (bet ne tas, kur su manim turėjęs reikalų) ir pradėjo klausinėti apie mano pažadus bendradarbiauti ir neveiklumą. Pasakiau, kad gyvenu Kanadoje ir nenoriu turėti nemalonumų krašte, kur dirbu ir rūpinuosi šeimos gerove. Papasakojau, kad turėjau nemalonumų, kai man buvo anuliuotas pasas ir tik ištyrus sugrąžinta teisė jį turėti. Tuo metu atėjo į kambarį šešiametis sūnus ir kažko manęs ėmė klausinėti. Saugumietis liepė pasakyti, jog berniukas išeitų, nes girdės, apie ką kalbama. Pasakiau, kad jis lenkiškai nesupranta, taigi galime kalbėtis. Vaikas tik lietuviškai ir angliškai kalba. Papriekaištavo, kad nemokom lenkiškai. Juk mes kilę iš Lenkijos, kuri mus išmokslino ir leido išvykti. Tad turėtume nepamiršti savo valstybės, iš kurios esame kilę. Paaiškinau, kad mes – lietuviai, šeimoje kalbam lietuviškai, o vaikai mokosi angliškai, todėl kitų kalbų nėra reikalo juos mokyti.

Taip baigėsi santykiai su saugumu. Kai kitą kartą parvykom, jau nebuvo santvarkos, kuri baugino žmones. Žlugus socializmui pasikeitė viskas. Galima laisvai parvykti, susitikti ir nebijoti. Nieks nevaržo, nereikia slapta gabenti knygų, maldaknygių ir kitko, kas buvo draudžiama. Gaila, kad santvarkos paveikti pasidavėliai, nenorėję dorai užsidirbti pragyvenimui, tapo jos įrankiais. Mama ir močiutė pasakojusios, kaip po karo rusų okupantų pareigūnai persekiojo šeimą tardydami dėl tėvo veiklos. Paklausus tardantį karininką, kodėl jie mūsų šeimą taip persekioja, jis atsakė: „Jūsų šunys loja, o mūsų kanda“. Taip buvę ir tais laikais, kuomet saugumas rezgė pinkles: jei nebūtų savi šunys loję, saugumas nebūtų kandžiojęs. Gyvenimas yra likimo žaidimas, kurį ne vienam teko patirti.

Eglinė. Kas tai?

AGNĖ IR AUDRIUS JANKAUSKAI

1256-ieji metai. Prie šiaurę ir vakarus jungiančio prekybinio kelio miškai ir pelkynai. Netoliese ir kalnas, šiek tiek sutvirtintas akmenimis, aptvertas medinių smailintų kuorų tvora, saugomas pelkių vandenų. Kalnas be medžių, todėl nuo jo gerai matosi apylinkės ir jau minėtas prekybinis kelias. Rytinėje jo pusėje teka upė Vaiponė (vietinių vadinta Vaipiene), pietinėje kalno papėdėje – jotvingių gyvenvietė. Vakarinėje pusėje ledynmečio palikimas – didžiulė griova, kuri ir vandenį užlaiko, ir pilį saugo. Kad nereikėtų klampoti per pelkes, į kalną veda ne vienas medinis tiltelis, o į kalno viršų – kabantis tiltas, nutiestas iš bokšto pietinėje kalno pusėje. Ant kalno mediniai dviejų lygių gynybiniai įtvirtinimai: sienos, bokštai...

Tokį vaizdą matytume, jeigu gyvenatume 13 amžiuje, kokiais 1256 metais, ir keliautume pro Eglinės piliakalnį. Dabar nebėra tų klampių pelkių, o ir Vaiponė (Vaipienė) „nuskendo“

pievose, melioracijos grioviuose. O pasakota, kad ja plukdė rąstus iš Eglinės miško sudegusio Žilinsko namo statybai Smalnykuose ir ant jos vandens stovėjęs malūnas. Nesimato ir Eglinės miško, o buvusios gyvenvietės vietoje – dirbami laukai. Tačiau gynybinės pilies kalnas, dabar jau vadinamas piliakalniu, vis dar stovi. Kaip išlikęs ir prekybinis kelias, jungiantis šiaurę ir pietus, tik dabar jau kur kas solidesnis.

Piliakalnį archeologai tyrinėjo ne kartą. Kad ir aptikdavo nemažai radinių, neatsakytų klausimų vis tiek likdavo. Gal todėl jie vėl čia sugrįžta. Mes, dabar gyvenantys piliakalnio papėdėje, visada laukiame ir jų, ir naujų atradimų. Po paskutinio apsilankymo suprato, kad teks perdaryti piliakalnio įtvirtinimų maketą... Taip pat šiais metais atlikus gręžinius jau žinome, kad piliakalnis – kitaip, negu anksčiau manyta – didžiąja dalimi yra natūralus kalnas, tik sutvirtintas akmenimis ir papildomu žemės

Svečiai laukiami

Iš Jankauskų asmeninio albumo

sluoksniu. Kitų pasitelkus šiuolaikines technologijas atliktų tyrimų rezultatų dar reikės palaukti, tačiau visi tikisi, kad jie atsakys į ne vieną klausimą. O mes būtinai jums apie juos papasakosime, nes tikime, kad gyvendami tokioje vietoje turime ne tik domėtis šios vietos istorija, tačiau ir ja dalintis. Kas žino, gal vieną dieną ant piliakalnio iškils ir gynybinis bokštas...

Dabar Eglinės piliakalnis atviras visiems ir visada: artėdami pailgu pylimu piliakalnio link, pro įsivaizduojamą gynybinį bokštą ir smailų kuorų tvorą, eidami taku piliakalnio viršuje, dairydami į apylinkes, eisite jotvingių pėdomis ir stebėsite apylinkes pilies gynėjų akimis. Kad įsivaizduoti čia buvusią gynybinę pilį, jotvingių gyvenimo kasdienybę bei vykusias kovas būtų lengviau, užsukite ir į Eglinės svirną, kuriame šią vasarą pamatysite mums paskolintas įvairiuose jotvingių piliakalniuose aptiktų radinių kopijas.

Iki susitikimo!

Ekspozicija Eglinės svirne

Iš Jankauskų asmeninio albumo

Sveikiname **Juožą Gavieną**,
kuris liepos 10 d. šventė savo
70-ąjį gimtadienį.

*Tegul ši šventė padovanoja Tau vien džiaugsmą,
Tegul vargai, kasdieniai rūpesčiai nublanksta.
Tegul likimas neša Tau šviesias dienas,
Negaili sveikatos ir akimirų puikių,
O kasdienį kelią tepuosia šypsenos Tau artimų žmonių.*

Nuoširdžiausiai Tave sveikina

**Žmona Danutė, penki vaikai su šeimomis
ir 11 anūkų**

*Susikaupė širdy ir išmintis, ir patyrimas,
Ir nueitų dienų graži rimtis.
Lai būsimeji metai būna
Praėjusių brandus ir ilgas tęsinys!*

Garbingo 95-ojo jubiliejaus proga
Veroniką Vaškevičienę iš Vaitakiemio
sveikina

**Dukra Danutė su žentu Juozu,
sūnūs Petras su marčia Terese ir
Vytautas su marčia Milda,
anūikai, proanūkiai ir proproanūkiai**

*Nors metai nusinesė daug džiaugsmo ir svajonių,
Nors smilkiniuose pražydo plaukų sruogelės sidabru,
Laimingas būk sulaukęs šitiek metų,
Kurie ne vien rūpesčius, bet ir laimę atnešė kartu.*

Darių Savicką iš Vaičiuliškių,
rugpjūčio 3 d. švenčiantį
50-ąjį gimtadienį, sveikina

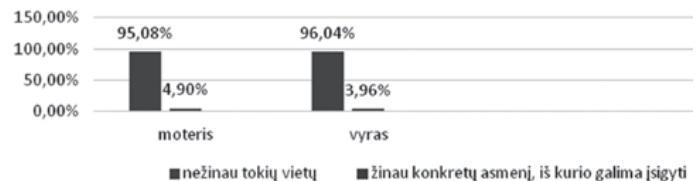
**Žmona Dalicija bei
vaikai Viktorija, Edvinas ir Norbertas**

Punsko valsčiaus socialinių problemų įvertinimas

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ 2021 m. 7 nr.

Dauguma berniukų (96,04 proc.) ir mergaičių (95,08 proc.) nežino, kur galėtų nusipirkti ar įsigyti narkotikų ar naujų psichoaktyviųjų medžiagų. 3,96 proc. berniukų ir 4,90 proc. mergaičių pažįsta konkretų asmenį, iš kurio galima įsigyti šių medžiagų.

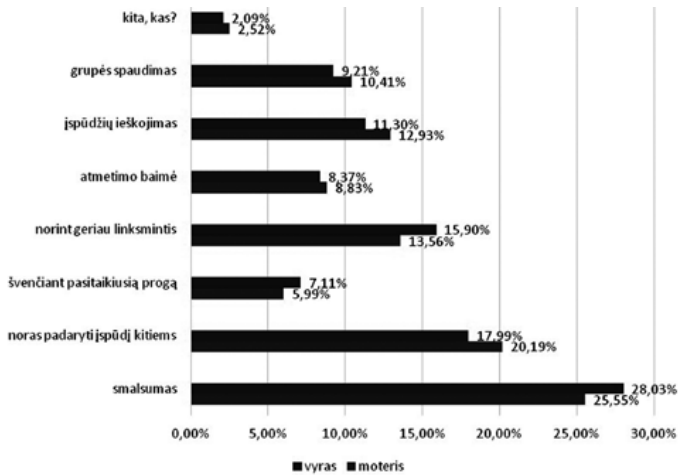
76 diagrama. Ar žinai savo vietovėje vietas, kuriose galima nusipirkti narkotikų ar naujų psichoaktyviųjų medžiagų?

Moksleivių paklausta, ar, jų nuomone, narkotikų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas kenkia sveikatai. Dauguma jaunųjų respondentų tvirtai pareiškė, kad narkotikai ir naujos psichoaktyviosios medžiagos kenkia sveikatai (79 proc. berniukų, 79,34 proc. mergaičių).

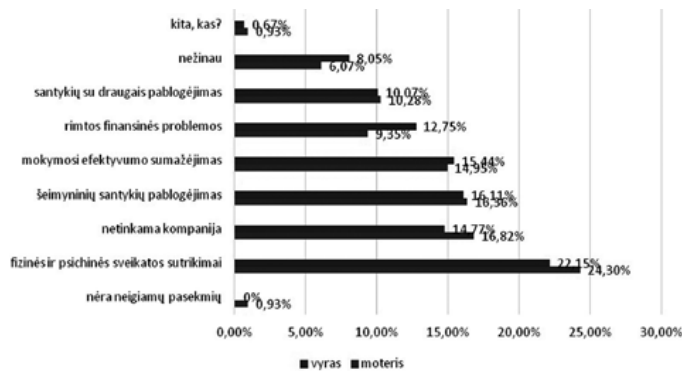
77 diagrama. Ar narkotikų / naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas kenkia sveikatai?

Respondentai paaiškino taip pat, dėl kokių priežasčių jaunieji Punsco valsčiaus gyventojai vartoja narkotikus. Dažniausiai tai buvo: noras padaryti įspūdį kitiems (17,99 proc. berniukų, 20,19 proc. mergaičių) ar tiesiog iš smalsumo (28,03 proc. berniukų, 25,55 proc. mergaičių). Be to, pasirinkdami atsakymą „kita, kas?“ moksleiviai (2,09 proc. berniukų, 2,52 proc. mergaičių) minėdavo: depresiją, liūdesį, psichines ligas, vienišumą, „norą atitolinti liūdnas mintis“ bei „atsipalaiduoti ir užmiršti mokyklą“.

78 diagrama. Dėl kokių priežasčių, tavo nuomone, tavo bendraamžiai pradeda vartoti alkoholį, narkotikus, naujas psichoaktyvias medžiagas?

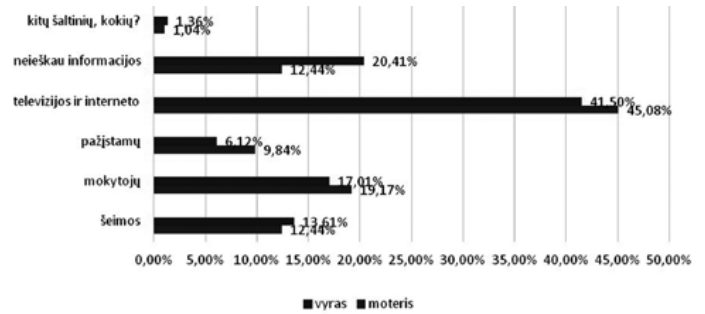
Respondentai nurodė, kokios gali būti neigiamos priklausomybės nuo alkoholio, narkotikų ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų pasekmės. Apklausti jauni žmonės dažniausiai minėjo: fizinės ir psichinės sveikatos sutrikimus (22,15 proc. berniukų, 24,30 proc. mergaičių), netinkamą kompaniją (14,77 proc. berniukų, 16,82 proc. mergaičių) ar šeimyninių santykių pablogėjimą (16,11 proc. berniukų, 16,36 proc. mergaičių). Pasirinkdami atsakymą „kita, kas?“ jaunieji gyventojai (0,67 proc. berniukų, 0,93 proc. mergaičių) nurodė: „alkoholis sukelia agresiją aplinkinių žmonių atžvilgiu“, pykčio valdymo problemas ar priveda prie savižudybių.

79 diagrama. Kokios, tavo nuomone, gali būti neigiamos pasekmės, susijusios su priklausomybe nuo alkoholio, narkotikų, naujų psichoaktyviųjų medžiagų?

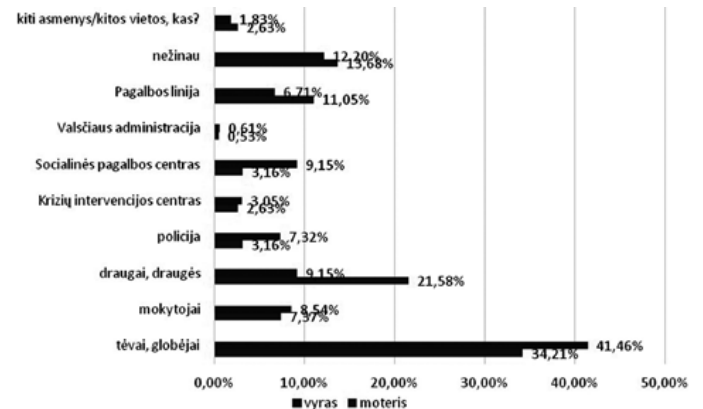
Šiais laikais itin svarbus tinkamas jaunimo švietimas grėsmių ir pasekmių dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo temomis. Dauguma moksleivių žinių semiasi iš žiniasklaidos, t. y. interneto ir televizijos. Šiam tikslui minėtais šaltiniais naudojasi 41,50 proc. berniukų ir 45,08 proc. mergaičių. Didelė apklaustųjų

dalis – 20,41 proc. berniukų ir 12,44 proc. mergaičių – neieško jokios informacijos šia tema, tai gali reikšti, kad jaunųjų gyventojų ji nedomina. Atsakydami „kita, kas?“, apklausti moksleiviai (1,36 proc. berniukų, 1,04 proc. mergaičių) nurodė: knygas ir „primityviai: aprašau savarankiškai“.

80 diagrama. Iš kur gauni informacijos, susijusios su narkotikais ir naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis?

Jaunieji respondentai su problemomis, susijusiomis su priklausomybe narkotikams, naujomis psichoaktyviosiomis medžiagoms ar alkoholiui, mielai kreiptųsi į tėvus ir globėjus (41,46 proc. berniukų, 34,21 proc. mergaičių), draugus ir drauges (9,15 proc. berniukų, 21,58 proc. mergaičių) ar pagalbos prašytų mokytojų (8,54 proc. berniukų, 7,37 proc. mergaičių). Atsakyme „kitas asmuo/vieta, koks/kokia?“ jaunieji gyventojai (1,83 proc. berniukų, 2,63 proc. mergaičių) minėjo: brolius, seseris, „yra toks pagalbos telefono numeris“ ir „niekur“.

81 diagrama. Kur kreiptumeisi pagalbos dėl problemų, susijusių su alkoholiu, narkotikais ar naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis?

(Bus daugiau)